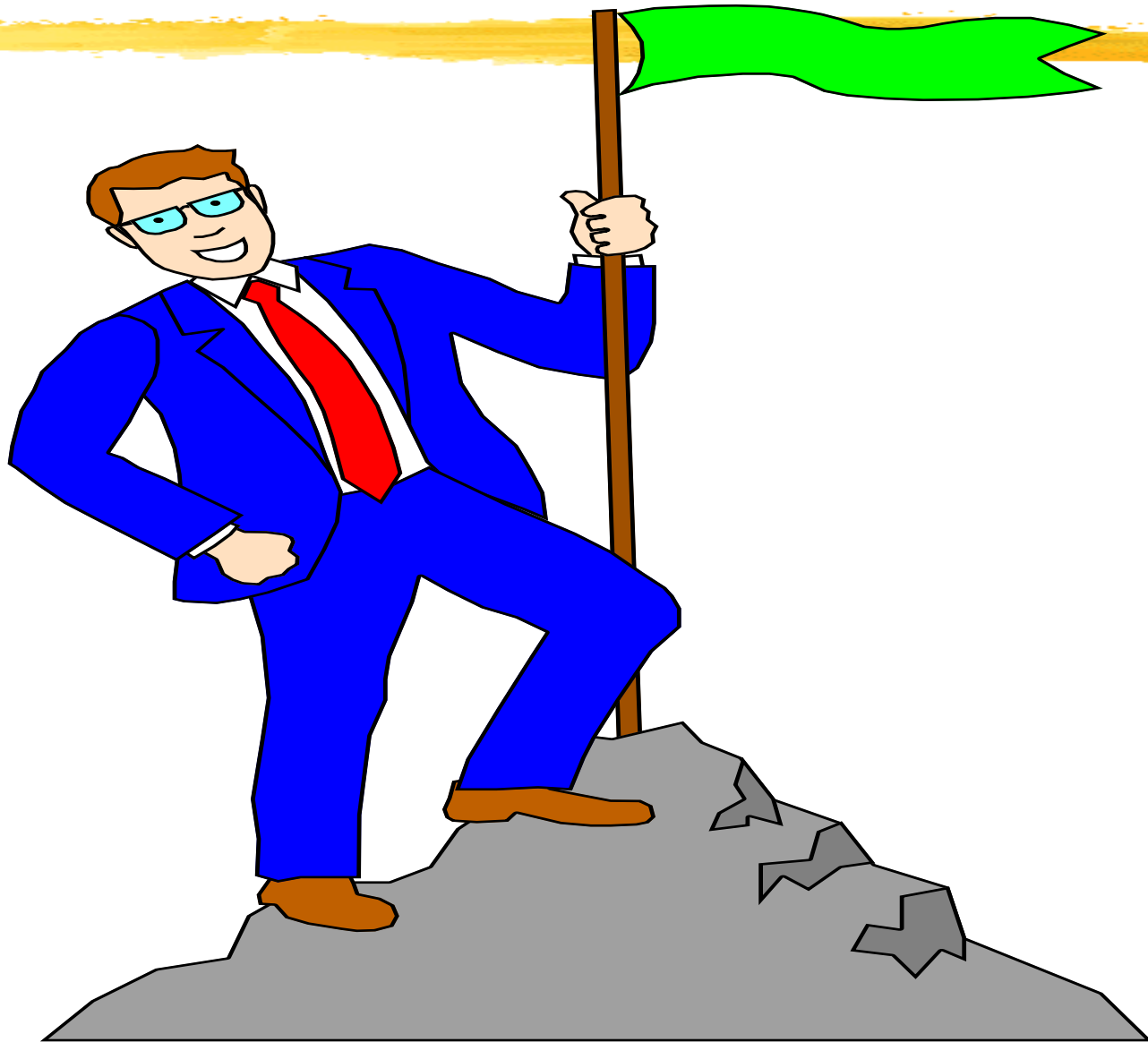
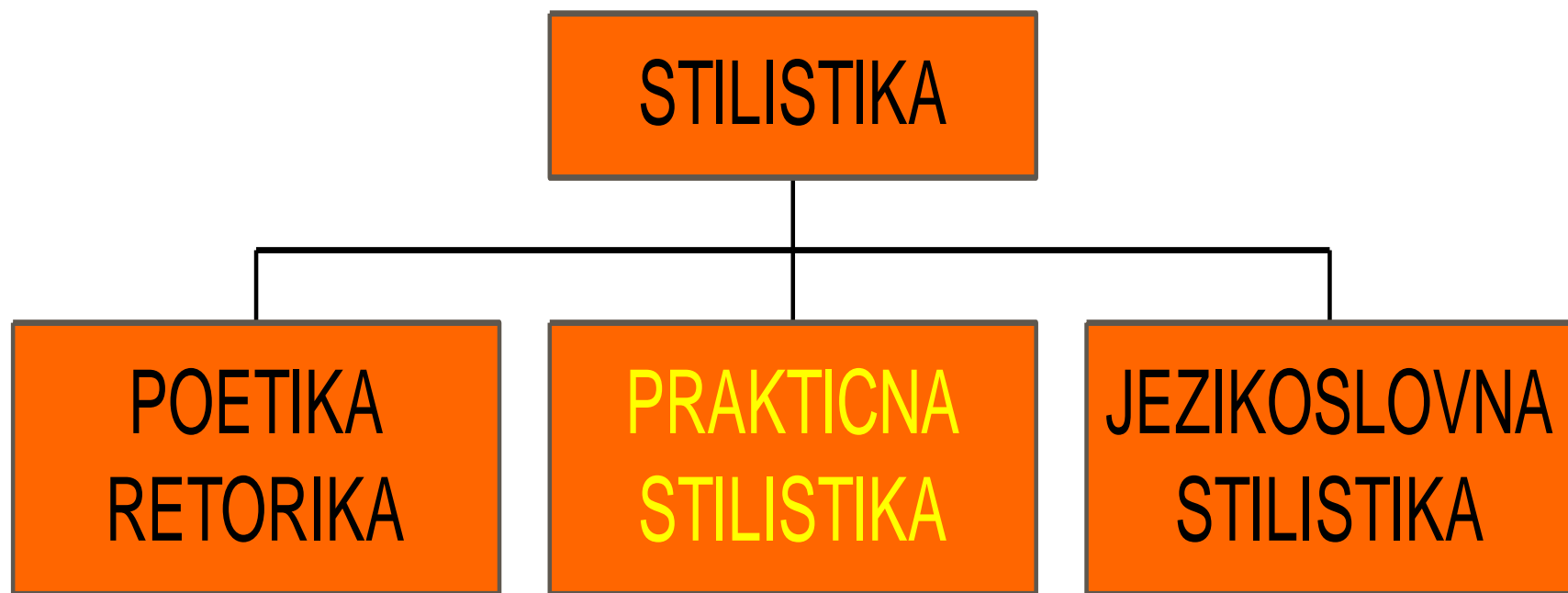

III. Praktična stilistika

Večina ljudi si mora "svoj" stil z muko izdelati.

IZBOLJŠATI SVOJ STIL

Praktična stilistika

⌘ definicija: Toporišič (ESJ, 220):

Praktična stilistika je stilistika,

1. ki proučuje neumetnostna besedila in ugotavlja njihove pozitivne in negativne lastnosti v okviru posameznih zvrsti in besedilnih vrst;

Praktična stilistika

⌘ definicija: Toporišič (ESJ, 220):

Praktična stilistika je

2. nauk o tem, katerim jezikovnim sredstvom in značilnostim je v posameznih besedilih in njegovih vrstah treba dajati prednost, katerim pa se je dobro izogibati.

GOVORNO IN PISNO SPOROČANJE

kdo

pove **kaj**

po katerem **kanalu**

komu

s kakšnim **učinkom**

Pred pisanjem/govorjenjem vedno opredelimo:

1. **KAJ?** (o čem želim pisati/govoriti)
2. **KOMU?** (opredelitev naslovnika)
3. **ŽELENI UČINEK** (kaj želim s
sporočanjem doseči)

NAČELA PRAKTIČNE STILISTIKE

⌘ Katera sredstva so v različnih funkcijskih zvrsteh in vrstah neumetnostnega besedila dobra in katera slaba, obravnava PS na podlagi posebnih načel.

NAČELA: pregled po priročnikih

J. Toporišič: Slovenski jezik

I. jezikovna pravilnost

II. jasnost

III. jedrnatost

IV. živost

V. primernost

⌘ piljenje besedila

I. JEZIKOVNA PRAVILNOST

- ⌘ dobra splošna raba
- ⌘ pravopis, slovnica, slovar
- ⌘ 1. letnik – Jezikovna kultura
- ⌘ Jezikovne reže

II. JASNOST

⌘ Stilistično načelo, zahtevajoče, da se ubeseditev večinoma strokovne, pa tudi praktičnosporazumevalne in publicistične tvarine naslovniku podaja v umljivih besedah, preglednih besednih zvezah in povedih ter v razvidni medsebojni usklajenosti (sovisnosti) in zaporedju ubesedovanih tvarinskih sestavin sporočila.

(Toporišič: ESJ, 72)

Podnačela

1. poznavanje stvari
2. upoštevanje naslovnika
3. preglednost
4. logičnost
5. konkretnost
6. pregled besedila

1. Poznavanje stvari

- ⌘ Prvi pogoj, da lahko o stvari sporočamo jasno, je, da vemo, o čem govorimo ali pišemo.
- ⌘ Poznavanje stvari, teme je nujno za jasnost.

2. Upoštevaj naslovnika

- ⌘ Sporočilo prilagodimo izobrazbi, življenjski izkušnosti in starosti naslovnika.

3. Preglednost

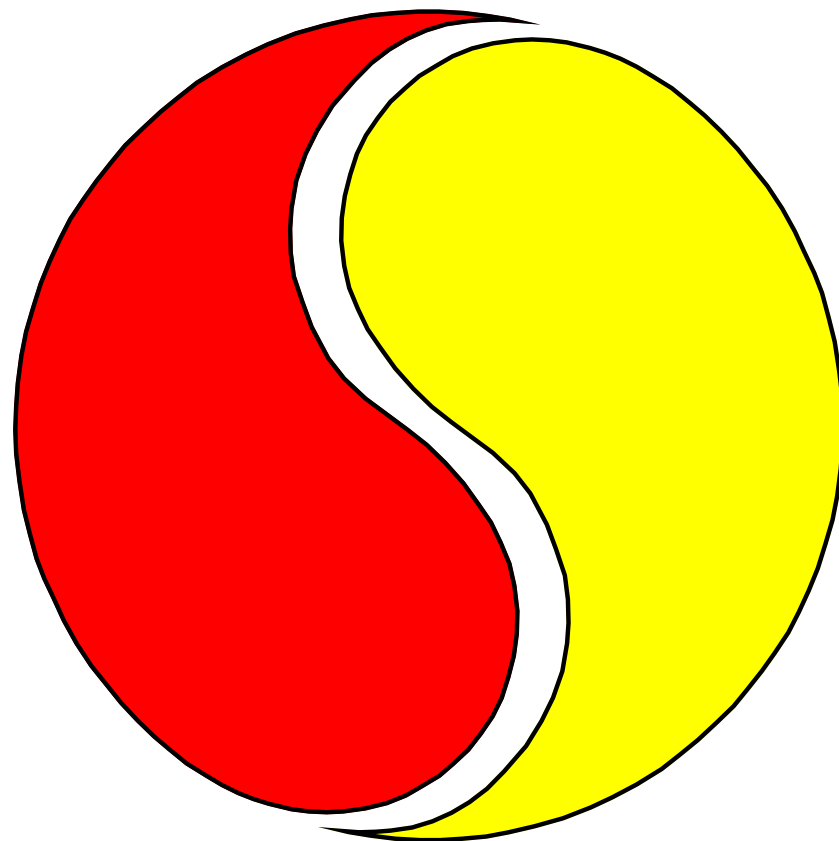
⌘ Zgradba besedila

⌘ členitev besedila

☑ s poglavji, naslovi,
mednaslovi,
številkami, tipi črk

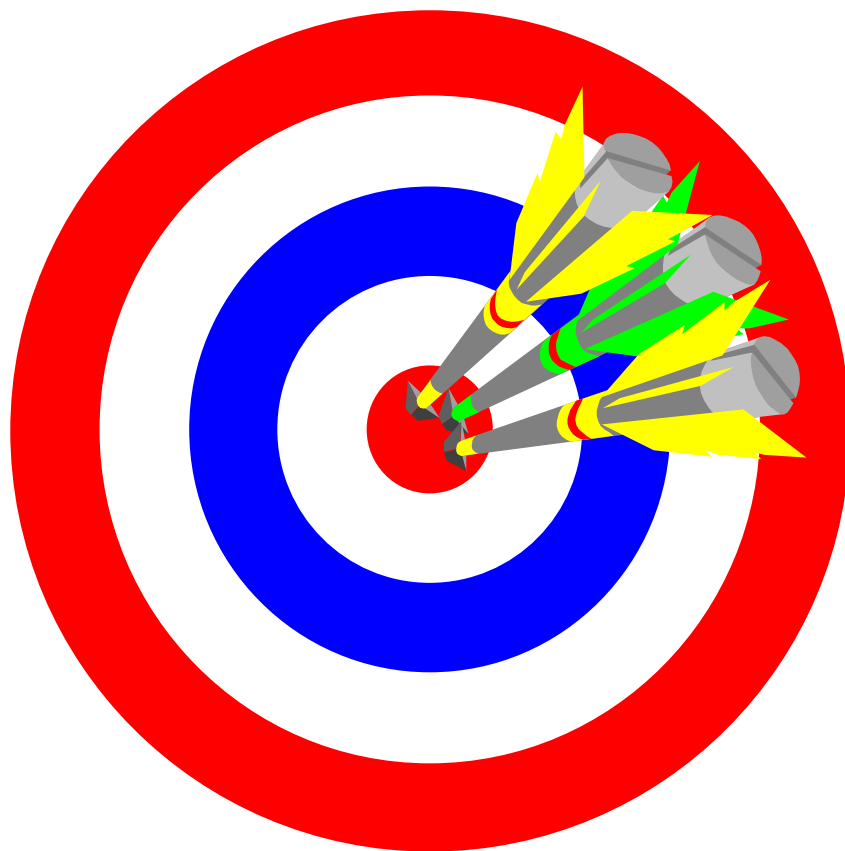
☑ premori, stavčna
intonacija, register

☑ postopnost razlage

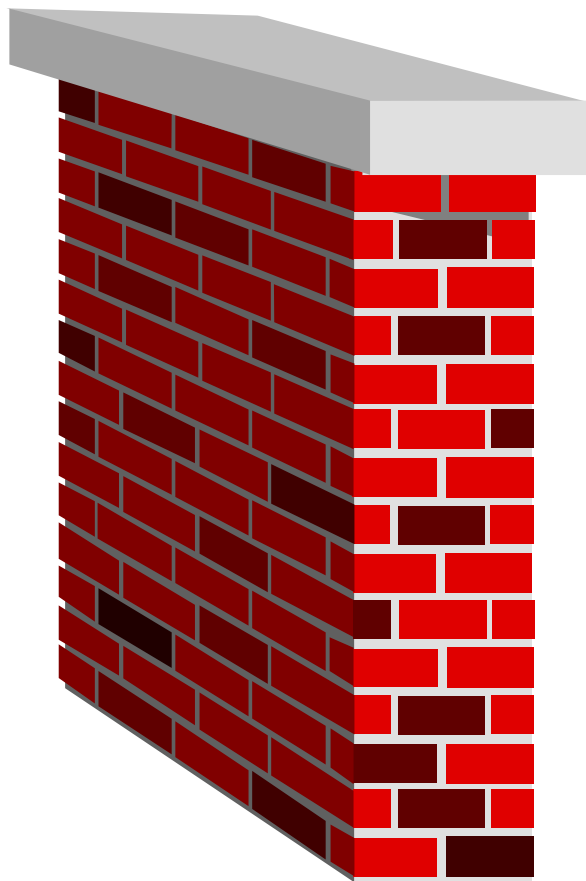

4. Logičnost

- ⌘ videnje stvari v skladu s splošnoveljavnim
- ⌘ vzrok - posledica
- ⌘ upor proti novemu treba predvideti in odgovarjati na vprašanja naslovnikov

5. Konkretnost

- ⌘ abstraktno – manj jasno
- ⌘ posebno – splošno
- ⌘ termini namesto opisov
- ⌘ obratno

6. Pregled besedila glede jasnosti

- ⌘ smo kaj povedali presplošno?
- ⌘ o zelo pomembni stvari premalo?
- ⌘ nismo dovolj opozorili na pomembnost?
- ⌘ smo kaj sporočili prekmalu, drugo pa prepozno?
- ⌘ se za ta ali oni zaimek ne ve, na kaj se nanaša?

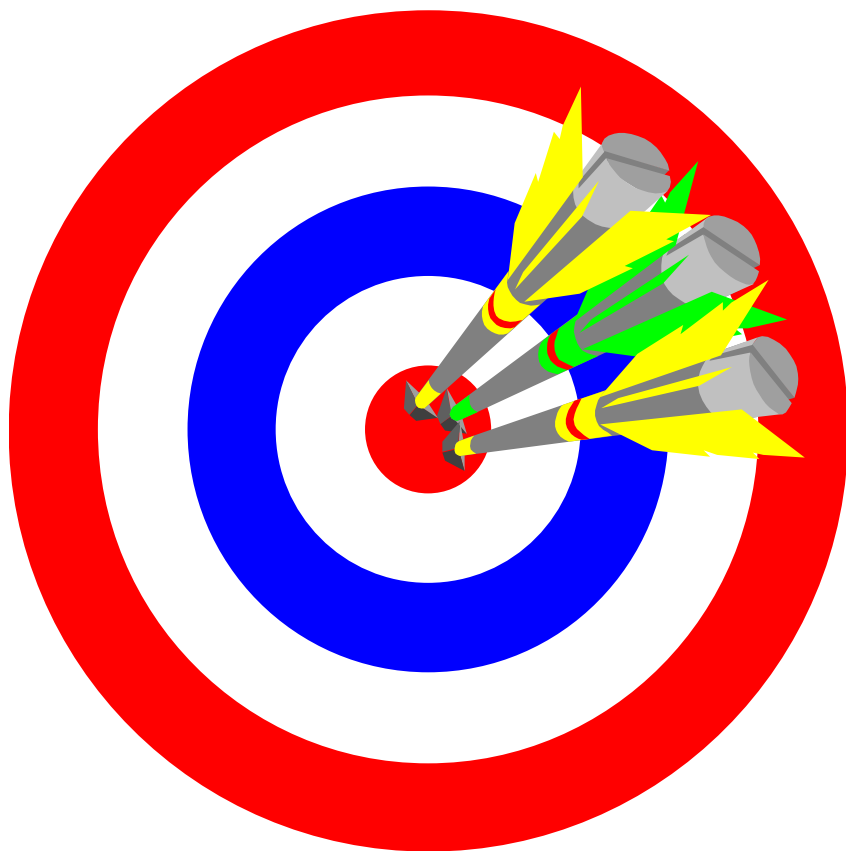

pregled besedila

- ⌘ smo zapisali predolg stavek?
- ⌘ smo pozabili narediti odstavek?
- ⌘ je tujko mogoče razumeti na več načinov?
- ⌘ morda je narečni izraz razumljiv samo ozkemu krogu naslovnikov?
- ⌘ ko preberemo, ne razumemo, kaj smo hoteli?

III. JEDRNATOST

- ⌘ NIČESAR PREVEČ
- ⌘ PRAVA
POIMENOVANJA
- ⌘ NE ŽE ZNANEGA
- ⌘ BREZ MAŠIL
- ⌘ NE PONAFLJAJ
- ⌘ NE PRESKOPO

IV. ŽIVOST (LAHKOTNOST IZRAŽANJA)

Podnačela:

- ⌘ Izogibati se vsemu, kar slog teži
- ⌘ Vnesi prednosti govornega jezika v pisanega (to ne velja za slabosti)
- ⌘ Dvogovornost?

V. PRIMERNOST (USTREZNOST)

Podnačela:

- ⌘ Teorija jezikovne zvrstnosti
- ⌘ Prevzeto le po potrebi
- ⌘ Slovensko strokovno izrazje
- ⌘ Krajši stavki in povedi (za začetnike in povprečno pismene: ne več kot 20 besed)

Slovenski jezik in sporočanje 2

Jože Toporišič

Toporišičeva načela praktične stilistike

⌘ jezikovna pravilnost

⌘ jasnost

⌘ primernost

⌘ živost

⌘ jedrnatost

Jezikovna pravilnost

- ⌘ določena s **splošno rabo** (slovnica, slovar, pravopis)
- ⌘ vsakdanji govorjeni jezik ≠ knjižni jezik
- ⌘ govorjeni jezik ≠ pisanim jezik

Tipične napake v govoru

- ☒ napačno izgovarjanje trdega l
- ☒ nerazločevanje ozkih in širokih e ali o
- ☒ opuščanje polglasnika ali njegova zamenjava z e
- ☒ izgovarjanje dolžin namesto kračin in obratno
- ☒ izgovor nezložnih predlogov *v, k/h, z/s* s polglasnikom zadaj
- ☒ mehanično stavčnofonetično poudarjanja zadnje besede v stavku ali povedi
- ☒ izgovarjanje vsake besede zase

Tipične napake v pisavi

- ☒ napačna raba velikih in malih začetnic
- ☒ napake pri pisanju skupaj oziroma narazen
- ☒ napake pri ločilih (npr. avtomatično opuščanje vejice pred vsakim *in*)
- ☒ neločevanje vezaja (-) od pomišljaja (–)
- ☒ napačna naglasna znamenja
- ☒ napake v stičnost
- ☒ napačno deljenje
- ☒ napačna izbira pri dopustnih dvojnicah (*kdorkoli* namesto *kdor koli*)

Oblikoslovne napake

- ⌘ v mestniku zaimka kaj (*po čim* namesto *po čem*)
- ⌘ pri pridevniških besedah neločevanje edninskega dajalnika moškega in srednjega spola od mestnika (*pri mojemu bratu* namesto *pri mojem bratu* in *k mojemu bratu*)
- ⌘ pri glagolu napačna uporaba dovršnega glagola ali sedanjika namesto preteklika
- ⌘ napačna uporaba nedoločne oblike pridevnika namesto določne oblike (*bel kruh* namesto *beli kruh*) in obratno

Skladenjske napake

- ⌘ napačno zaporedje naslonk v naslonskem nizu (*bi naj* namesto *naj bi*)
- ⌘ napačno vezanje (*dogovoriti kaj* namesto *dogovoriti se za kaj*)
- ⌘ opuščanje zanikanega roditelja (*Mamo nisem videl* namesto *Mame nisem videl*)
- ⌘ postavljanje osebka v roditelj ob glagolu biti, ki ne pomeni nahajanja, obstajanja, dogajanja (*Ničesar ni res* namesto *Nič ni res*)
- ⌘ napačno ujemanju (*Medve smo šle* namesto *sva šli*)
- ⌘ napačna raba predloga *brez* na začetku odvisnika (*Odšel je, brez da bi pozdravil* namesto *Odšel je, ne da bi pozdravil*)

Jasnost

- ⌘ bistveno je “poznanje stvarine”
- ⌘ upoštevanje različnosti naslovnikov
- ⌘ preglednost
- ⌘ členjenje besedila (poglavja, vmesni naslovi, premori, stavčna intonacija ...)
- ⌘ razlagati postopoma in brez preskakovanja
- ⌘ logičnost (vzrok → posledica)
- ⌘ konkretnost
- ⌘ posebno pred splošnim

Jedrnatost

- ⌘ toliko besed, da je ravno prav
- ⌘ obširnost je pokazatelj neobvladanja snovi
- ⌘ ločiti važno od manj pomembnega
- ⌘ stvari in pojave poimenovati, ne le opisovati
- ⌘ izogibati se mašilom
- ⌘ izogibati se ponavljanju (posebej v pisani besedi)
- ⌘ **srednja pot** = najboljša

Živost

- ⌘ podobno kot pri jasnosti
- ⌘ posebno pred splošnim
- ⌘ uporabljati močne glagole
- ⌘ približevanje govorjenemu jeziku besedilo poživo
- ⌘ kratke stavke in povedi
- ⌘ priredja pred podredji
- ⌘ premi govor

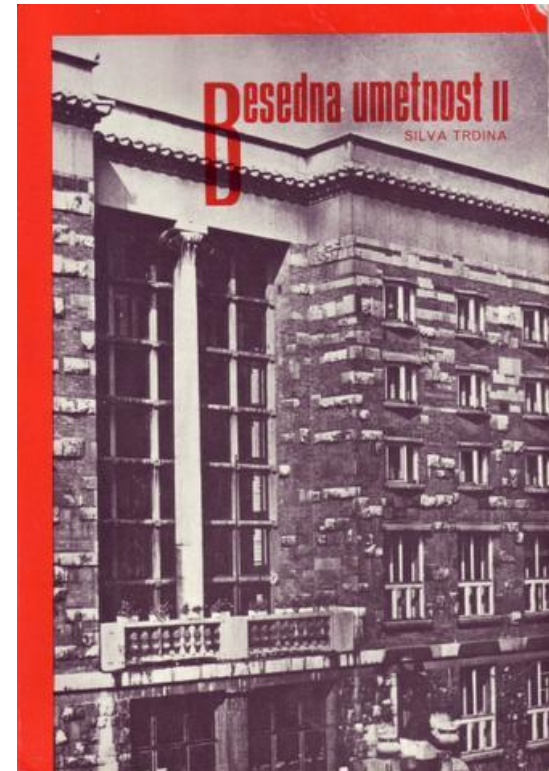
Primernost

- ⌘ odvisna od **vrste** besedila
- ⌘ prevzeto le po potrebi
- ⌘ krajše povedi in nezapleteni stavki
- ⌘ ne podredij in priredij
- ⌘ dolgo poved razdelimo na dve krajši
- ⌘ povprečna poved = največ 20 besed
- ⌘ čim manj razvitih stavčnih členov, vrivkov ipd.

Besedna umetnost II

Silva Trdina

Načela praktične stilistike

- ⌘ slovniška pravilnost
- ⌘ besedna čistost
- ⌘ natančnost
- ⌘ besedna uglajenost
- ⌘ jasnost izražanja
- ⌘ jedrnatost
- ⌘ lahkotnost izražanja
- ⌘ naravnost
- ⌘ ustreznost

Besedna čistost

- ⌘ nasprotovanje uporabi odvečnih tujk, popačenk (germanizmi, italijanizmi ...), arhaizmov, narečnih izrazov, vulgarizmov ...
- ⌘ domače besede : tujke

Natančnost

- ⌘ pisati o stvareh, ki jih poznamo
- ⌘ uporabljati izraze, ki jih obvladamo
- ⌘ sinonime uporabljati v presledkih
- ⌘ pri enakozvočnicah paziti na dvoumja

Besedna uglajenost

- ⌘ ne smemo ponavljati istih zlogov (*Meni ni nič do tega*)
- ⌘ v bližini ne smemo uporabljati dveh načinov ene besede (*zdaj: sedaj, zopet:spet*)

Lahkotnost izražanja

Nasprotuje vsemu kar kvari slog:

- ⌘ kopičenju rodilnikov,
- ⌘ ponavljanju predlogov,
- ⌘ sekanju stavkov,
- ⌘ prekomerni rabi glagolov,
- ⌘ izražanju v podredjih,
- ⌘ izražanju s podredji z natrpanimi oziralnimi zaimki.

Naravnost

- ⌘ preprost in iskren jezik
- ⌘ izogibanje spakovanju, pretiravanjem, pomanjševalnice
- ⌘ tudi prekratki stavki so nenaravni

Ustreznost

- ⌘ skladnost vsebine in oblike
- ⌘ prilagojenost naslovniku
- ⌘ ločiti privatno govorico in jezik za javnost

Logičnost in pravilnost, primernost in ustreznost

- ⌘ dejstva v besedilu morajo biti znanstveno potrjena, dokazana, resnična
- ⌘ pomembna izvirnost
- ⌘ enopomenskost

Kratkost in jedrnatost

- ⌘ izogibanje istorečju in ponavljanju istega (tavnologijam) ter miselno-izraznemu preobilju (pleonazmom)
- ⌘ neposreden pristop (takoj k jedru problema)

Jasnost in nazornost

- ⌘ *“Nejasna misel vodi v nejasen zapis.”*
- ⌘ jezikovna povezanost (kohezivnost)
- ⌘ pomenska trdnost (koherentnost)
- ⌘ dosežamo s:
 - ☒ pripovednim načinom (pasiv ali aktiv)
 - ☒ gradnjo stavkov (podredno ali priredno)
 - ☒ gradnjo stavčnih poudarkov (ustrezen besedni red)

Sistematičnost in preglednost

- ⌘ ne menjamo teme
- ⌘ ne preHITEVAMO in preskakujemo
- ⌘ pišemo v skladu z razvijanjem teme
- ⌘ dosledno se držimo enakega izrazja, načina citiranja, dobrega pravopisa ...
- ⌘ razdelitev besedila na poglavja, odstavke, enotna pisava, oštevilčenost ...

Razumljivost

Razumljivost odvisna od (Franc Križaj):

- ⌘ izobrazbe naslovnika,
- ⌘ družbene zavesti naslovnika,
- ⌘ psihološke ustrojenosti naslovnika,
- ⌘ izoblikovanosti informacije.

Izvirnost

Odvisna od:

- ⌘ avtorja kot izoblikovane osebnosti,
- ⌘ strokovnega znanja avtorja,
- ⌘ osebnega stališča,
- ⌘ moralno-etične držbe.

Slovenski jezik 1

Janez Dular in drugi

-
- ⌘ izbrati najprimernejša jezikovna in slogovna sredstva da pri naslovniku dosežemo najboljši učinek
 - ⌘ izbor izrazov glede na:
 - ☑ snov sporočila in razmerje do nje,
 - ☑ govorni položaj,
 - ☑ naloga in namen sporočila,
 - ☑ jezikovne zmožnosti sporočevalca in raven njegove jezikovne kulture.

⌘ načela opredeljuje isto kot Toporišič in Trdinova: primernost, jedrnatost, jasnost, živost, natančnost – ni jezikovne pravilnosti

⌘ primernost: “zadeva zvrstnostno izbiro sredstev iz knjižnega ali pogovornega jezika, iz narečja oziroma krajevnega govora, iz nezaznamovanega (nevtralnega) sestava teh zvrsti ali slenga, žargona ali argojsko-papajske skrivne govorice” (1988: 213).

⌘ jasnost...

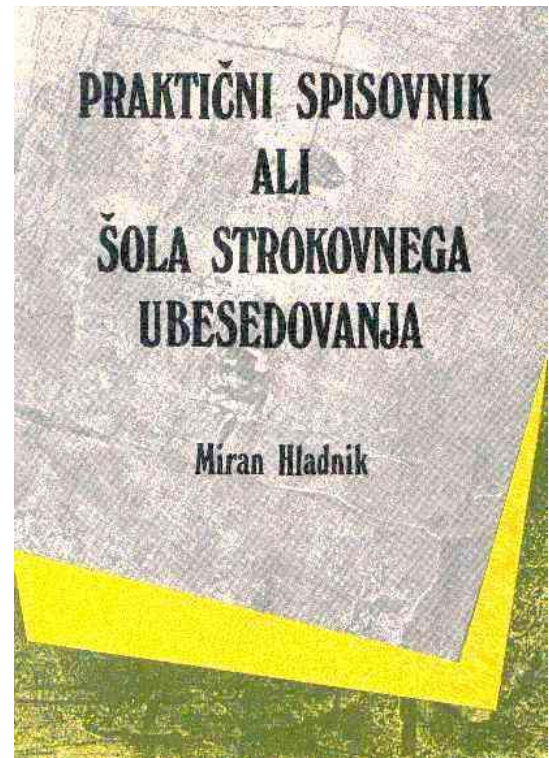
⌘ jedrnatost...

⌘ natančnost: preveriti podatke in imena, zlasti tuja

⌘ živost: povezano bodisi z našimi prirojenimi, značajskimi nagnjenji pri izražanju – bodisi s težnjo po nazornem, slikovitem, podob in domislic polnem besedilu, seveda če to dopušča zvrst besedila

Praktični spisovnik ali Šola strokovnega ubesedovanja

Miran Hladnik

-
- ⌘ za strokovna besedila primeren enostaven, vrednostno nevtralen in razumljiv stil
 - ⌘ “Pomislek, da čustveno nevtralni stil omejuje kreativnost, je neupravičen: individualni stil naj se v strokovnem pisanju kaže v finesah, ki pripadajo žanru, ne pa v mešanju kategorij iz drugih žanrov ali v mešanju funkcijskih zvrsti.”
 - ⌘ enopomensko, brez metafor

⌘ poznati moramo predmet pisanja, namen pisanja

⌘ pozorni na naslovnikovo predznanje

⌘ slovnična pravilnost:

☑️ pozoren na velike začetnice, kratice

☑️ tujke nadomestiti s slovenskimi izrazi

☑️ enoten zapis

☑️ enoten pripovedni čas:

☒ pisanje o splošnih ugotovitvah – nedovršni sedanjik

☒ pisanje o zgodovini - preteklik